

3. Кочан І. Іншомовні слова: кальки чи національні відповідники? // Українська наукова термінологія. Збірник матеріалів науково-практичної конференції «Українська наукова термінологія. Проблеми перекладу» – К., Наукова думка, 2009. – №2. – С. 9-26.
4. Українська мова : енциклопедія / О.О. Тараненко, В.М. Русанівський (співголови), М.П. Зяблюк та ін., вид. 2-ге, випр. і доп. – К. : Укр. енцикл. ім. М.П. Бажана, 2004. – 820 с.

В статье рассмотрены роль и значение заимствованных терминов и слов, раскрыты их функции. Исследовано и обосновано их влияние (как в позитивном так и в негативном аспектах) на студентов высших учебных заведений.

Ключевые слова: термины, заимствованные слова, терминосистема.

The article considers the role and value of borrowed terms and words revealed their functions. Motivated and explored their impact (both positive and negative aspects) for students in higher education institutions.

Keywords: terms, borrowed words, terminological, terminaste.

УДК 378 (= 161.2)

О.С. Алексеева

УКРАЇНСЬКЕ УСНЕ МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ: УДОСКОНАЛЕННЯ ОРФОЕПІЧНИХ НОРМ

Одним із завдань у навчанні української мови за професійним спрямуванням для студентів вищої школи є удосконалення орфоепічних та акцентуаційних норм, оволодіння на високому рівні правильною вимовою. В статті йдеться про шляхи усунення вимовних помилок на заняттях з української мови, про причини порушення орфоепічних норм, подаються особливості усного мовлення та норми літературної вимови.

Ключові слова: усне мовлення, вимовні норми, орфоепія, акцентуація.

Літературна мова, при всій своїй різноманітності, є, безумовно, чимось єдиним, проте цього ніяк не можна сказати про вимову, де спостерігаються різні варіанти, які не виходять, за межі норми. Усне

мовлення - це така форма реалізації мови, яка виражається за допомогою звуків, являє собою процес говоріння і є первинною формою існування мови. Найважливіші особливості усної форми мовлення: 1. Вона витворюється мовним апаратом людини (голосовими зв'язками, язиком, ротом) й сприймається на слух. Це мовний потік, а не "ланцюжок" графічних знаків. 2. Усне мовлення характеризується ще й такою особливістю, як непідготовленість, спонтанність, адже усне мовлення людини – це напівусвідомлений процес: людина дуже рідко замислюється над тим, як вона розмовляє. Лише до участі в обговоренні певного питання на засіданнях, зборах можна спеціально підготуватися перед тим, як говорити. 3. Ще однією особливістю є надлишкова інформація. Вона міститься в інтонації, в міміці, жестах, а головне – в обставинах живого спілкування мовців. Іноді пауза у розмові несе більше інформації, ніж усе висловлене попередньо. 4. Надлишковість усного мовлення проявляється в тому, що в наших репліках під час розмови або у виступі звучить багато слів, смислове навантаження яких мінімальне. Наявність у мовленні багатьох повторів – це теж надлишковість. При цьому повторюються як окремі слова, так і цілі словосполучення; повторюється той самий зміст, висловлений лише дещо іншими словами, дублюються емоції – вигуком [3, 1].

І.А. Лукницький виокремлює декілька особливостей, які характеризують норму літературної вимови. До них належать: неоднорідність, яка виявляється в прояві індивідуальних навичок тих, хто розмовляє; спільність фонетичної системи певного мовленнєвого колективу, яка допускає коливання у вимові, що не порушують змістового значення слів; спільність відтворювання фонем як суспільно значущих звуків, яка припускає варіантність в їх вимові; спільність інтонаційних засобів для виразу значень із наявністю індивідуальних варіантів інтонування; при наявності спільності у сприйманні і відтворюванні слів, фонем і інтонації певний мовленнєвий колектив викристалізовує одну з вимов слова (фонем) або вид інтонування як правильний варіант, припускаючи при цьому співіснування інших варіантів теж правильної, не менш поширеної вимови, що й спостерігаємо на прикладі опитування груп людей, які мають спільну сферу діяльності – вони допускають однакові помилки [3, 3].

Починаючи з 50-х років XX ст. питання орфоепічних норм української мови дістали теоретичне обґрунтування у відомих працях

М. Ф. Наконечного, Л. А. Булаховського, М. А. Жовтобрюха, Н. І. Тоцької. Історія української орфоепії висвітлювалась у вагомих працях І. Огієнка, П. Д. Тимошенка. Частково висвітлювалось становлення орфоепії в монографіях М. А. Жовтобрюха «Мова української преси» (1963), «Мова української періодичної преси» (1970) та А. А. Москаленка «Нарис історії українського алфавіту і правопису» (1958). Проблемі вивчення процесу становлення орфоепічних норм присвячені дослідження сучасних мовознавців – М. М. Фащенко, М. Л. Микитин-Дружинець, О. П. Шонц.

М. М. Фащенко у статті «Т. Г. Шевченко і становлення норм української орфоепії» наводить мовні факти, які свідчать про те, що у рукописах творів Т. Г. Шевченка відбиті майже всі вимовні норми, які стали орфоепічними. Неабияку цінність становлять такі розвідки М. М. Фащенко: «Українська орфоепія – теорія і практика», «Орфоепічні проблеми у вивченні української мови», «Орфоепія іменникових слівформ», «Орфоепія дієслівних форм». Головна проблематика наукових досліджень М. Л. Микитин-Дружинець – відбиття процесу становлення орфоепічних норм у першодруках, рукописах кінця XVIII - 60 р. XIX ст. О. П. Шонц досліджує відбиття норм української літературної вимови за пам'ятками II пол. XIX ст. – початку XX ст. Як бачимо, українська орфоепія формувалась починаючи з XIX ст., але остаточне усталення орфоепічних норм відбулося на початку XX ст., про що свідчать наукові розвідки.

Усне літературне мовлення в суспільстві набрало великої ваги, значно розширився й ускладнився його функціональний діапазон. Але, на жаль, у практиці українського усного літературного мовлення досить часто трапляються порушення правил вимови, хоч сучасна українська літературна мова має й усталені орфоепічні норми.

Порушення норм української літературної вимови, на думку М.Л. Микитин-Дружинець, пояснюються кількома причинами.

1. На вимову може впливати правопис. Мовці намагаються у вимові копіювати написання слів, що призводить до штучно «буквеної» вимови: [крúти^ет'са] (*крутиться*) замість [крúти^ец':а]; [не^иv'істчин] (*невістчин*) замість [не^иv'ішчи^ен]; [сижú] замість [си^еджú] тощо.

2. Порушення літературних норм може викликати також діалектне оточення. Так, фонетика північного діалекту і багатьох говорів південно-західного наріччя спричинила вимову [p'] як [p]: [гоwóрат'] замість [гоwór'ат']; [радно́] замість [p'адно́]. Під впливом південно-

західного наріччя іноді вживають у кінці слова глухі приголосні замість дзвінких: [зуп], [v'ic], [стóрош] замість [зуб], [v'iz], [стóрож]. Особливості діалектного мовлення здебільшого зумовлюють орфоепічні помилки мешканців села.

3. Вплив на вимову близькоспорідненої мови. Під впливом російської мови вимовляють м'яко шиплячий [ч]: [ч'ас], [ч'аї], [рúч'ка], [ніч'ка]; оглушують дзвінки у кінці слова: [д'іт], [дуп]; ненаголошений [о] вимовляється як [а] або з наближенням до [а]: [хадила], [ха^одила], [хо^адила]; замість [й] вимовляють [ф]: [кроф], [жóфтиї]. Контакти української мови і російської спричиняють відхилення від літературної орфоепічної норми мешканців міста.

4. Відсутність до 90-х років XX ст. (унаслідок вилучення в 30-ті роки XX ст.) в українському алфавіті літери ґ. У зв'язку з цим поширеною є ненормативна вимова слів *а́грус*, *та́нок*, *телготáти* та інших зі звуком [г]. Спостерігається також вживання звука [г] замість [ґ] у словах іншомовного походження: [газ], [газéта].

Відхиленням від орфоепічних норм української літературної мови є неправильне наголошення слів, зокрема дієслів: *ві́зму*, *ка́жу*, *пі́ду* (пор. нормативну вимову: *візьму́*, *кажу́*, *піду́*) [1,115-116].

На основі відхилень від літературної мови виокремлюють два типи вимовних помилок: фонетичні та фонологічні.

Фонологічні вимовні помилки проявляються у змішуванні фонем, у заміні однієї фонем мови другою, що дуже спотворює звуковий образ слів, міняє склад фонем у них, призводить до їх плутання і нерідко навіть до неправильного розуміння слова. До цієї групи помилок належить, наприклад, неправильне оглушення кінцевих дзвінких приголосних: *гриб* сприймається як [ґрин] (хвороба), *ка́зка* – як [ка́ска], *кіз* – як [кіс]. Також сюди належить заміна огубленого ненаголошеного звука [о] неогубленим [а]: *мо́ститися* вимовляється як [ма́стї́тися], *пора́ди* – [па́ради], *полити* – [па́літи].

Фонетичні вимовні помилки полягають у неправильному використанні варіацій фонем. Ці порушення не завжди змінюють значення слова і, як правило, спотворюють вимову. Так, українська орфоепія допускає вимову приголосного [т'] з наближенням до [ц'], якщо [т'] стоїть після [с']: [с'т^ц'іна], [ра́діс'т^ц] (*стіна*, *радість*). У словах [же^цт^ц:а́], [т^ц'іло] (*життя*, *тіло*) наближення [т'] до [ц'] є порушенням норм української орфоепії. Прикладом фонетичних

помилка є вимова шиплячого замість свистячого: *усякий* - [уш'áкий] або свистячого замість шиплячого: *шкарпетки* - [скарпéтки] [2,243]. Відхилення від орфоепічних норм зумовлені сферою спілкування, законом мовної економії, який у повсякденній вимові приводить до скорочення фонетичного складу слів і сполук; впливом іншої мови, просторіччя, діалектів, орфографії, недостатнім знанням вимовних норм.

Однією із основних комунікативних ознак культури мовлення є правильність, тобто визначальна ознака культури мовлення, яка полягає у відповідності його літературним нормам, що діють у мовній системі. Усне мовлення у багатьох випадках залишається недосконалим у плані вимови. Якщо в українськомовних регіонах ця проблема менш помітна, то в російськомовних вона набуває особливої гостроти через постійні інтерференційні впливи та соціолінгвістичну ситуацію. Дотримання норм літературної вимови має велике значення для загального рівня культури розвиненої особистості, тому не можна залишати це питання осторонь.

Мета дослідження – розглянути, які чинники негативно впливають на усне мовлення у російськомовних регіонах; запропонувати шляхи розв'язання цієї проблеми.

У методиці викладання вищої школи одним із важливих завдань залишається використання комунікативно-діяльнісного підходу у викладанні української мови. Такі підходи спрямовані на розвиток культури українського мовлення студентів ВНЗ, що є запорукою досконалого володіння як усною так і писемною формами мовлення, сприяє формуванню вмінь вільно спілкуватись засобами виучуваної мови, доцільно використовувати ресурси мовної системи, залучатись через мову до культурних традицій українського народу.

Успішне навчання української мови значною мірою залежить від урахування взаємовпливів тих мов, якими користуються наші студенти у повсякденній комунікації. Переважна більшість студентів на високому рівні володіють російською мовою, тому в методиці викладання української мови в наших умовах широко застосовується прийом зіставлення. Важливо враховувати близькостпорідненість української та російської мов, схожість їх структур на усіх мовних рівнях.

Оволодіння усним українським мовленням студентів безпосередньо залежить від повноти і точності орфоепічних знань.

Відповідність орфоепічним нормам є однією з важливих ознак культури усного мовлення.

Правильної літературної вимови слід навчати так само регулярно, як навчають правопису, граматики.

У розвитку усного мовлення мусить бути така ж сама система і такий мовний режим, як у писемному. Неправильно сказане слово повинно викликати таку ж реакцію, як і неправильно написане [6, 37].

У програмовому матеріалі з української мови за професійним спрямуванням закладено багато можливостей для засвоєння студентами орфоепічних норм. Найбільше таких можливостей виявляється на перших заняттях, при вивченні тем «Український алфавіт», «Звуки і букви української мови», але й теми з правопису, такі як «Правила вживання апострофа», «Правопис м'якого знака», «Спрощення в групах приголосних», «Чергування голосних і приголосних» тощо, теж спонукають до систематичної роботи над вдосконаленням вимовних норм СУЛМ. Отже, робота над вимовними нормами має велике значення на усіх етапах засвоєння мовного матеріалу студентами.

Сучасні «норми української орфоєпії – це єдині для всіх фонетичні закони літературної мови» [4,125]. Як відомо, вони історично склались на основі вимови середньонаддніпрянських (полтавсько-київських) говірок центральних діалектів української мови, хоч і не без впливів інших говорів.

Теоретичні засади української орфоєпії найбільш повно і досконало розроблені науковцями Інституту мовознавства імені О.Потебні АН України. Втілені вони в словнику-довіднику «Українська літературна вимова і наголос» за ред. М.Жовтобрюха. Вагомим внеском у становлення української орфоєпії став словник наголосів М. Погрібного, а також його робота «Орфоепічний словник». Завдяки цим роботам усталилися й закріпилися орфоепічні норми і система наголошування СУЛМ.

У науково-методичній літературі було зроблено багато спроб класифікувати відхилення від норм літературної вимови, що призводять до виникнення у мовленні помилок і недоліків (М. Кожина, Т. Ладиженська, В. Мельничайко, М. Пентилук, Т. Чижова та ін.). Методику роботи над фонетичним матеріалом і вимовою розробляли С. Бернштейн, М. Успенський, явища інтерференції та транспозиції у процесі вивчення другої мови досліджували А. Богуш, О. Бугайчук,

А. Коваль, І. Луценко, М. Пентиліук. Учені зазначають, що знання цих відхилень необхідне для правильного й раціонального планування роботи з формування техніки усного мовлення.

Вивчення орфоепії української мови протягом всього курсу засвоєння мови відіграє значну роль у формуванні вимовних норм студентів. Однак особливо важливим засвоєння такого матеріалу є на початковому етапі вивчення української мови.

В аудиторії вишу студенти приходять уже із сформованими вимовними навичками, які, на жаль, не завжди відбивають норми літературної вимови. До того ж докладається чинник інтерферентного впливу інших мов, зокрема російської. Саме тому з перших занять слід проводити велику роботу з усунення вимовних недоліків наших студентів в їхньому українському мовленні. Така перебудова, як правило, дуже тривала, саме тому треба роботу налагодити так, щоб вправи й завдання з орфоепії стали систематичними, тільки так можна привести у відповідність з орфоепічними нормами літературного мовлення орфоепічні навички учнів.

Учені виділяють такі основні дії (операції) щодо формування вимовних навичок: фізичні – зовнішні, інтелектуальні – внутрішні, які учень/студент виконує в процесі спілкування, активна вимова і сприймання мовних одиниць, розуміння мовних одиниць і вміння зіставляти свою вимову з орфоепічною, запам'ятовування [5, 48].

Дослідники вважають, що вироблення орфоепічних навичок в учнів проходить в три етапи [7,11-12]. У період формування орфоепічних умінь переважають аналітичні прийоми навчання. Це значить, що учень повинен уміти сприймати потрібний звук на слух, вимовляти його як окремо, так і в мовному оточенні. Далі йде процес переростання орфоепічних умінь в орфоепічні навички. При виробленні навичок застосовуються як аналітичні, так і імітаційні прийоми. Третій етап – це процес автоматизації орфоепічних навичок. Основним прийомом є імітаційний. Учні відтворюють уже орфоепічне звучання слів автоматично.

Порушення орфоепічних норм, характерних для студентів, що вивчають українську мову за професійним спрямуванням, можна звести до таких випадків:

1. Вимова ненаголошених голосних [о] та [а]. Під впливом російської мови у переднаголошених складах замість звука [о] студенти вимовляють [а]: *[падушка]*, *[карова]*, *[галава]*. І навпаки, у таких

словах як *хазяїн*, *гарячий*, *багатий*, студенти вимовляють замість [а] голосний [о].

2. Вимова [г] і [ґ]. Багато студентів плутають [г] (фрикативний) і [ґ] (проривний), наприклад, замість *[герой]* вимовляють *[герой]*, *[гн'іздо]*, *[гул'ати]*, замість *[герой]*, *[гн'іздо]* і *[гул'ати]*; і навпаки, замість *[аґрус]*, *[гудзик]*, *[гедз']*, вимовляють *[аґрус]*, *[гудзик]*, *[гедз']*.

3. Вимова твердого [ч]. Помилки у вимові твердого [ч] в українському мовленні викликані інтерферентним впливом російської мови; виникають труднощі у вимові цього звуку у студентів, для яких українська мова не є рідною: *[н'іч ']*, *[ч 'асто]*.

4. Злита вимова [дж] і [дз]. Більшість студентів вимовляє ці афrikати як два звуки [д ж] і [д з], що теж є порушенням вимовних норм: *[д жерело]*, *[д зига]*, *[д зеркало]*, *[ад же]*.

5. Вимова звуку [й] у сполученнях [б'я], [п'я], [в'я], [м'я]. Деякі студенти не вимовляють цей звук у словах *п'ятниця*, *ім'я*, *в'ялий*, пом'якшуючи губні приголосні: *[п'атниця]*, *[ім'я]*, *[в'алий]*.

6. Вимова ненаголошеного [о] перед складом з [у], де цей ненаголошений має вимовлятися з наближенням до [у]: *[гоулубка]*, *[коужух]*.

7. Вимова дзвінких приголосних перед глухими та в кінці слів. Під впливом російської мови наші студенти вимовляють їх глухо, що теж є порушенням орфоепічних норм: *[д'ім]*, *[зуп]*, *[т'ашко]*, замість *[д'ід]*, *[дуб]*, *[т'ажко]*.

8. Вимова приголосного [р] в кінці слова і складу. Замість *[воротар']*, *[секретар']* слід навчати вимовляти студентів *[воротар]*, *[секретар]*.

9. Вимова нескладового [ў] в кінці складу чи слова або на початку складу перед приголосним: *[зум 'іў]*, *[ўт'ік]*, *[ўз'аў]*. Слід нагадати студентам, що саме така вимова є характерною для нормативного українського мовлення.

10. Вимова кінцевого [ц']. У деяких українських словах, співзвучних з російськими на кінці слова [ц] вимовляється м'яко: *хлопець*, *молодець*, а також *олівець*, *горобець*, на відміну від російських слів, де [ц] в таких випадках вимовляється твердо і ця відмінність теж призводить до порушення вимови в українському мовленні студентів.

Для усного українського мовлення характерне таке явище як евфонія (милозвучність), яка досягається відсутністю збігу приголосних у певних позиціях. З цим явищем слід познайомити наших студентів,

оскільки у шкільній практиці викладання мови на порушення милозвучності звертається мало уваги і тому в мовленні студентів часто зустрічаються порушення типу: *в вашій голові, скрізь з вами, побував в Криму*.

Робота над формуванням і удосконаленням усного мовлення студентів неможлива без усунення вимовних помилок, пов'язаних з наголошуванням у словах. Тут важливо дібрати таку систему вправ, яка б ілюструвала характер українського наголосу: вільність, рухомість, різномісність, а також його функції: форморозрізнявальну (*рУки – рукИ, кнИжки – книжкИ*) та смислорозрізнявальну (*зАмок – замОк, зАхват (захоплення) – захвАт (пристрій, ширина чого-небудь), лІкарський (від лікар) – лікАрський (від ліки)*). Також варто звернути увагу на складні слова, у яких передбачається два наголоси: головний і побічний (*фотозйомка, сільськогосподарський*).

В українській мові можливе варіативне наголошення – це об'єктивний результат акцентологічної системи мови, показник переходу від однієї норми до іншої: *алфавІт – алфАвіт, зАвжди – завждИ, тАкож – такОж*. На цей аспект теж слід звертати увагу, при доборі вправ.

На заняттях з української мови за професійним спрямуванням викладач ставить завдання – створити максимальну кількість мовних ситуацій і добирати вправи на подолання явищ інтерференції.

Оволодіння нормативним усним мовленням – процес, який складається з активних дій: фізичних рухів мовних органів (зовнішні дії) та зусиль інтелектуально-емоційних (внутрішні дії):

- 1) активна вимова і слухання мовних одиниць (робота органів мовлення – фізичні рухи м'язів мовного апарату; напруження слухових органів);
- 2) постійне зіставлення власної вимови із зразками орфоепічно правильного мовлення (робота фізіологічного апарату мовлення);
- 3) запам'ятовування (робота пам'яті) [8, 28].

Формуванню нормативних орфоепічних навичок студентів ВНЗ має відповідати характер дидактичного матеріалу, що передбачає контроль і корекцію усного мовлення студентів, усунення недоліків, викликаних інтерферентним впливом. Вироблення, формування й закріплення орфоепічних навичок у студентів вимагає того, щоб ці процеси були дидактично спланованими. Тому орфоепічна робота повинна проводитись упродовж вивчення всього курсу української мови.

Система завдань і вправ обов'язково повинна активізувати такі види мовленнєвої діяльності як слухання і говоріння. Тому доречними вважаємо проводити на кожному занятті аудіювання з одночасним тестовим контролем цього виду завдань, для цього в нашому арсеналі теж є низка текстів здебільшого культурологічного змісту. Спостереження за процесом вивчення студентами спеціальних дисциплін підтвердили необхідність удосконалення орфоепічних навичок студентів шляхом використання усних мовленнєвих вправ (мікрОВисловлювання, мікродіалоги, запитання-відповіді, бесіди, консультації, розігрування ділових ситуацій). Оскільки в центрі навчання є звукова сторона мовлення, то провідне місце на заняттях належить усним вправам.

Форми роботи, передбачені для формування орфоепічних навичок, - це вправи і завдання навчального, розвивального, проблемного, тренувального та ігрового характеру. Вони розміщені у порядку наростання складності завдань. Програмовий матеріал ілюструється підібраними нами зразками поетичної творчості, значною кількістю українських прислів'їв, приказок, інших фразеологічних одиниць. Отже, засвоєння знань на теоретичному і практичному рівнях проходить одночасно, доповнюючи одне одного.

Більшість завдань будуються на основі спостережень над природою звуків, роботою органів мовлення, сполучуваністю звуків та їх функцією в мові. Вважаємо, важливо і доречно пояснити студентам-нефілологам вже на перших заняттях з української мови такі базові поняття фонетики як мовленнєвий апарат, артикуляція, асиміляція приголосних, коротко звернутись до класифікації приголосних за місцем і способом творення. Першим кроком до поліпшення вимови має бути мовлення самих викладачів, учителів-словесників. Особливо «ріже вухо» ненормативний наголос у словах на зразок *принес^{ти}*, *занес^{ти}*, *люб^{лю}*, *вираз^{но}*, *раз^{ом}* (ці наголоси здебільшого зумовлені впливом південно-західного наріччя української мови) замість нормативних *принес^и*, *занес^и*, *люб^ю*, *вираз^ю*, *раз^{ом}*. Учитель/викладач повинен бездоганно володіти літературною вимовою та додержуватися її норм, а тому подібні недоліки мовлення просто неприпустимі. Вихід із ситуації – постійно дбати не лише про культуру усного мовлення учнів/студентів, а й свою. У пригоді особливо корисні орфоепічні словники та словники наголосів, зокрема

- Головащук С. І. Словник наголосів. – К., 2003.
- Орфоепічний словник української мови : В 2-т. / За ред. М. М. Пещак, В. М. Русанівського. – К., 2001. – Т. 1; К., 2003. – Т.2.
- Погрібний М. І. Орфоепічний словник. – К., 1984.

Звичайно, вимовні помилки, які допускають у своєму мовленні студенти не призводять до порушення комунікації, однак орфоепія має велике значення в техніці мовлення, якщо вимова не відповідає орфоепічним нормам, то мовлення в цілому не забезпечить легкості і швидкості розуміння змісту висловлювання.

Відхилення від правильної вимови, що трапляються в мовленні студентів найчастіше пояснюються інтерферентним впливом російської мови. Користуючись відповідними методичними прийомами, добираючи для цього систему різноманітних тренувальних вправ, викладач має змогу усунути ці недоліки у вимові студентів і таким чином виховати повноцінну мовну особистість.

Список використаних джерел

1. Бондар О.І., Карпенко Ю.О., Микитин-Дружинець М.Л. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія: навч. посіб./ О.І. Бондар, Ю.О. Карпенко, М. Л. Микитин-Дружинець. – К.: ВЦ «Академія», 2006. – 367с.
2. Волох О.Т. СУЛМ: Вступ. Фонетика. Орфоепія. Графіка. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Словотвір / О. Т. Волох. – К.: Вища шк., 1986. – 369 с.
3. Дем'яненко О. Є. Усунення порушень орфоепічних норм рідної мови в дітей дошкільного віку / О. Є. Дем'яненко // Вісник Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка. – № 20. – 2012. – С. 1 – 5.
4. Жовтобрюх М. А. Про деякі тенденції в розвитку сучасної української орфоепії // Українське усне літературне мовлення / М.А.Жовтобрюх. - К.: Наук. думка, 1967. - С. 124--136.
5. Караман С. Методика розвитку зв'язного мовлення. Ознайомлення з мовними нормами // Українська література в загальноосвітній школі / С.Карман. - 2004. - №2. - С. 47-50.
6. Лабащук М.С. Психологія мовленнєвої діяльності/М.С.Лабащук. - Тернопіль: ТДП, 1995. - 110 с.
7. Миронюк Н.П. Орфоепія в 4-8 класах / Н.П.Миронюк. - К.: Радянська школа, 1986. - 144 с.

8. Симоненкова Л.М. Вивчення фонетики і морфології в умовах місцевих говорів / Л.М.Симоненкова. - К.: Рад. школа, 1971. - 94 с.

Одной из задач в обучении украинского языка по профессиональному направлению для студентов высшей школы является совершенствование орфоэпических норм, овладение на высоком уровне правильным произношением. В статье говорится о путях устранения произносимых ошибок на занятиях по украинскому языку, о причинах нарушения орфоэпических норм, подаются особенности устной речи и нормы литературного произношения.

Ключевые слова: устная речь, произносимые нормы, орфоэпия, акцентуация.

One of tasks in Ukrainian teaching as official language to students of Higher educational institutions is improment of orthoepic and accentual norms, mastering by the correct pronunciation at the high level. This article deals with the ways of removal mistakes in pronunciation on classes in Ukrainian, the reasons for pronouncing abuse rules submitted peculiarities of speech and literary norms of pronunciation..

Keywords: oral speech, the norms of pronunciation, accentuation.

УДК 004.912

О.К. Романова, Г.И. Курова,
Л.В. Печкурова, Н. Мадарьяга

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ РЕФЕРИРОВАНИЮ НАУЧНОГО ТЕКСТА

В статье рассматриваются преимущества дистанционного образования в сравнении с заочным на примере обучения реферированию (по материалам «Учебного пособия по реферированию научного текста для иностранных студентов всех специальностей заочной формы обучения» (авторы: Курова Г.И., Печкурова Л.В., Романова О.К.) (Одесса: ОНПУ, 2016))

Ключевые слова: дистанционное обучение, заочное обучение, реферирование научного текста